

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ РОМАНУ ДЕНА БРАУНА «КОД ДА ВІНЧІ»

О.О. Онищук, студентка групи ФАБ-3-16-4.0д, IV курс, спеціальність «Філологія (англійська мова і література)».

Науковий керівник: Г.В. Бітківська, доцент кафедри світової літератури, кандидат педагогічних наук.

У статті з'ясовано зміст і сутність поняття «інтермедіальність». Розглянуто особливості поетики інтермедіальності в романі Д. Брауна «Код да Вінчі». Визначено головні риси візуальної образності в романі та простежено її значення.

Ключові слова: інтермедіальність; конспірологічний детектив; інтертекстуальність; постмодернізм; Ден Браун.

The article clarifies the meaning and essence of the concept of «intermediality». The peculiarities of the intermediality poetics in D. Brown's novel «The Da Vinci Code» are considered. The main features of visual imagery and their significance in the novel are analyzed.

Key words: intermediality; conspiracy detective; intertextuality; postmodernism; Dan Brown.

Актуальність та доцільність дослідження. Ден Браун (Dan Brown) – яскрава постать на тлі сучасної літератури. Одним із найбільш обговорюваних творів письменника є роман «Код да Вінчі» (The Da Vinci Code, 2006), де застосовується прийом інтермедіальності. Творчість американського письменника активно вивчається вітчизняними і зарубіжними дослідниками – Н. Гура, О. Бойко, О. Бессараб, Т. Амирян, Т. Старостенко, Bart Ehrman (Барт Ерман), Robert Davis (Роберт Девіс), Bradley Bowers (Бредлі Бауерс), Thomas Graham (Томас Грехем). Незважаючи на дослідження, у яких порушується проблема багатоплановості творчості Д. Брауна, проблема синтезу мистецтв в романі «Код да Вінчі» ще не розкрита, що й зумовило вибір теми статті «Інтермедіальність роману Дена Брауна “Код да Вінчі”». Її актуальність зумовлена виразним інтермедіальним дискурсом постмодерністських творів загалом і роману «Код да Вінчі» зокрема, невпинним розвитком теорії інтермедіальності у зарубіжному та українському літературознавстві, а також потребою інтермедіального

студіювання літературних текстів, що здобули популярність у сучасному світі.

Метою статті є дослідження особливостей поетики інтермедіальності в романі Д. Брауна «Код да Вінчі».

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- з'ясувати зміст і сутність поняття «інтермедіальність» в сучасній літературі;

- проаналізувати головні риси візуальної образності та визначити їх значення в романі;

- узагальнити основні форми застосування інтермедіальності у творчості Д.Брауна.

Аналіз останніх публікацій. У літературознавстві дослідженням проблем інтермедіальності займаються такі дослідники, як Sandra Brown (К.С. Браун), Dick Higgins (Дік Хіггінс), А. Хамінова, М. Каган, І. Раєвські, Niklas Luhmann (Н. Луман), В. Просалова та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У різні часи різні види мистецтва були провідними. Для Античності головною була скульптура, в добу Середньовіччя – архітектура. У добу Ренесансу та Класицизму – образотворче мистецтво, Романтизму – музика. Тому з переходом від однієї доби до іншої з'являлись нові погляди на літературу, і її синтез з іншими жанрами мистецтва.

XX ст. ознаменоване появою телебачення, кіно та інших засобів масової інформації, що кардинально змінили погляди на літературу в цілому. У XX ст. з'явився новий дослідницький напрям, що отримав назву міжмистецьке порівняння (англ. *interartcomparison*), завдяки якому вирішуються складні питання щодо інтерпретації зв'язків літератури з іншими видами мистецтва. З 60-х років XX ст. кількість публікацій, присвячених міжмистецьким порівнянням, стрімко збільшилася.

У 1965 р. Дік Гіггінс вжив цей літературний термін для позначення творів мистецтва, у яких застосовано два і більше медіа. У статті «Проблема

кореляції словесного та живописного видів мистецтва на прикладі російського модерну» О. Ханзен-Леве вперше застосував поняття «інтермедіальність» для наукової рецепції міжмистецького порівняння. У монографії «Інтермедіальність у модернізмі» учений закріпив використання терміна в літературознавстві: «Інтермедіальність – Intermedialität (нім.) – переклад знаків однієї мови мистецтва на іншу в рамках культури, або ж поєднання між різними елементами мистецтва у мономедійному (література, живопис тощо) чи мультимедійному (театр, кіно тощо) тексті» [11]. В українському культурному просторі подібну інтерпретацію терміна надає В. Просалова: «Інтермедіальність – це спосіб кореляції мистецьких явищ, наявність у художньому творі елементів, транспонованих з інших видів мистецтв» [7].

Наступний етап розвитку поняття «інтермедіальність» – зв'язок із явищем «медіа». А. Хамінова визначає в цілому інтермедіальність як «наявність у творі образних структур, що містять у собі інформацію про інший вид мистецтва» [3].

Головною причиною того, чому це поняття ще й досі породжує дискусії серед літературознавців є те, що кожна культура трактує це літературне явище по-своєму. У європейській традиції вважається, що інтермедіальність має естетичний сенс, в американській – синтез літератури й мистецтва вважають літературною проблемою.

Д.Браун – один з найяскравіших представників письменників постмодернізму. Його романи поєднують риси символізму й містицизму. Завдяки своїм творчим доробкам та нестандартним поглядам на світ, письменник впровадив не лише певні новаторські стратегії в літературу, а й спричинив дискусії серед відомих літературознавців ХХІ століття. Дехто з дослідників стверджує, що його твори – це власна жанрова форма, і новаторський стиль в літературі.

Чи не найбільше суперечок викликає роман Д. Брауна «Код да Вінчі» («The Da Vinci Code»). Його автор заслужено займає почесне місце в списку

представників сучасної англійської і світової літератури. Твори Брауна існують на «перетину жанрів» – трилера, інтелектуального детективу, роману-загадки. Браун завжди цікавився філософією, історією релігій, криптографією і таємними товариствами, а також наполегливо займався художньою критикою, вивчаючи вплив мистецтва на літературу. Тема мистецтва, зображення творів мистецтва в художньому тексті, стає ключовою для творчості письменника. Багато критиків розуміють під описами картин в літературних творах спробу створити візуальну мову або засіб, за допомогою якого можна порівняти «відносну ефективність візуального та вербального». Епіграфом роману Дена Брауна є такі слова: «The book provides accurate descriptions of art works, architecture, documents and secret rituals» [10] («У книзі представлені точні описи творів мистецтва, архітектури, документів і таємних ритуалів [5]»). Проте нині доведено, що не завжди письменник достовірний у своєму романі. Вихідна теза потрібна автору для формування певних очікувань читачів.

Разом з героями читач цього роману поринає у світ пригод, проходить весь шлях від початку і до кінця. Автор майстерно використовує різні методи, аби залучити читача до поточних подій. Саме завдяки прийому інтертекстуальності Ден Браун оживляє картини сучасної Франції, і допомагає розкрити таємницю Святого Грааля. Алюзії, що існують в цьому творі, як референції безпосередно до світу і його реалій, разом з цитатами допомагають читачеві в сприйнятті, в декодуванні тексту. Герої стають більш живими, практично реальними людьми. У свідомості читача з'являються вулиці і оточення, географічні об'єкти.

Пошук скарбу - Святого Грааля, мета головних героїв твору – професора Гарвардського університету Роберта Ленгдона та криптографа Софі Неве, представниці давнього роду Меровінгів, шлях до якого вказують інтелектуальні загадки і головоломки, створені за допомогою символів і алюзій.

Найважливішу роль відіграють в романі внутрішня і зовнішня інтертекстуальність, тобто вкраплення в твір вставних елементів (листи, щоденники, літературні твори героїв), а також співвіднесеність тексту з нетекстовим джерелом, яким є класичне мистецтво, це, перш за все, живопис, архітектура, музика. На сторінках роману досить часто можна зустріти різні записки та шифри, які герої залишають один одному. На таких шифрах побудований сюжет роману. Автор залучає читача в розгадування подібних шифрів і записок, і читач сам стає на місце героїв.

Текст роману рясніє відсиланнями до невербальних текстів, маркованих номінативно: Луврська піраміда, картини Леонардо да Вінчі «Вітрувіанська людина», «Таємна вечеря», «Мадонна в гроті», «Мона Ліза».

Оскільки роман Дена Брауна «Код да Вінчі» є детективом, то й образи, зображені в ньому, наближують головних героїв до розгадки таємниці ХХІ століття. Сюжет цього пригодницького роману приводить героїв до Ватикану, Великобританії і особливо багато часу вони проводять у Франції, в Парижі і його околицях. Франція – це колыска мистецтв, тому головні образи цього твору – це перш за все мистецькі шедеври, архітектурні споруди, які крок за кроком приводять до Святого Граалю.

У романі Дена Брауна «Код да Вінчі» описано архітектурні пам'ятки і живописний доробок італійського майстра доби Відродження Леонардо да Вінчі. Оскільки цей митець окутаний пеленою таємничості, і кожен з дослідників визнає, що його картини – це приховані символи, Ден Браун обирає його картини ключовими підказками в розгадці походження Святого Граалю, який намагаються знайти Софі Неве та Роберт Ленгдон – головні персонажі роману. Завдяки відкриттям, що зумовлені екфразисами архітектурних споруд та картин, герої відтворюють повну мозаїку походження роду Софі Неве та знаходять ймовірний головний символ організації Пріорату Сіону – Святий Грааль.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, роман Дена Брауна «Код да Вінчі» – це яскравий приклад твору, який

знаходиться на «перетині» мистецтв. Інтермедіальність – головна його риса, оскільки автор вкраплює в твір детальні описи картин, архітектурних споруд, описує певні етапи історії розвитку людства за допомогою мистецького дискурсу, до того ж він використовує різні засоби медіа для розвитку сюжету. Дену Брауну вдалось створити вдалий приклад постмодерністського твору, використовуючи прийом інтремедіальності.

Проблему інтермедіальності роману «Код да Вінчі» вважаємо перспективною для подальшого студіювання, зокрема в контексті сучасного світового мистецтва чи особливостей наративу масової літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ильин И.П. Некоторые концепции искусства постмодернизма в современных зарубежных исследованиях. М.,1998. 28 с.
2. Тишунина Н.В. Методология интермедиального анализа в свете междисциплинарных исследований. *Методология гуманитарного знания в перспективе XXI века*. К 80-летию профессора Моисея Самойловича Кагана: Материалы Международной научной конференции 18 мая 2001 г., Санкт-Петербург. Сер. “Symposium”. Вып. 12. СПб. : Санкт-Петербург. философ. о-во, 2001. С. 149–154.
3. Хамина А.А. Творческое наследие В.Ф. Одоевского в аспекте интермедиального анализа: автореф. ... канд. филол. наук: спец. 10.01.01 – русская литература. Томск, 2011. 24 с.
4. Бесараб О.В. Роль і значення релігійної тематики в романах Дена Брауна «Янголи і демони» та «Код да Вінчі». *Вестник СевГТУ*. Серія «Филология». 2008. Вып. 54. С. 3–5.
5. Браун Д. Код да Вінчі [пер. з англ. А. Кам'янець]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 478 с.
6. Гура Н.П., Бойко О.К. Жанрова своєрідність циклу романів про професора Ленгдона Дена Брауна. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. 2014. Вип. 10. С. 21–27.
7. Нестерук С.М. Стратегія оповіді в романі Дена Брауна «Джерело». URL:http://humanities.stateandregions.zp.ua/archive/2_2018/5.pdf
8. Овсяк О. Загадки і таємниці роману Дена Брауна "Код да Вінчі". *Всесвіт*. 2008.

9. Просалова В.А. Інтермедіальні аспекти української літератури. Донецьк – Вінниця : Донну, 2015. 153 с.
10. Dan Brown, *The Da Vinci Code*, New York, Anchor Books 2006 [first published by Doubleday in 2003], 489 pages.
11. Hansen-Löve Aage A. Intermedialität und Intertextualität. Probleme der Korrelation von Wort- und Bildkunst. Am Beispiel der russischen Moderne. *Dialog der Texte. Hamburger Kolloquium zur Intertextualität* / Wolf Schmid ; Wolf Dieter Stempel (Hg.). Wien : Wiener Slawistischer Almanach, 1983. S. 291–360.
12. Hicks and M.C. Beaudry (eds) *The Oxford Handbook of Material Culture Studies*. Oxford: Oxford University Press, pp. 25-98.
13. Remak. H. *Comparative Literature, its Definition and Function*. Scholars Publishing, 2007. 99 p.